

tibi, ubi desertum iustitiæ, ibi nequissimæ disciplinæ venena versantur. Ideo: *Sicut vulpes, ait, in desertis prophetae tui, Israel. Non steterunt in firmamento.* Si considerare volueris (a) magistros, videbis eos infirmos, instabiles, et non valentes dicere: *Statuit supra petram pedes meos, et direxit gressus meos* (Ps. lxxiii): et quia non sunt tales ut steterint, robusta radice fundati: ideo non steterunt in firmamento, sed dilexerunt movere pedes suos. Est autem et hoc grande peccatum saltem paululum **902** pedes movere, ut David psalmista canit: *Quam bonus Israel Deus rectis corde: mei vero pene moti sunt pedes.* Beatus ille multumque felix, cui robustissime consistenti firmos animæ pedes habere concessum est, qui audire a Deo dignus est: *Ut vero ista mecum.* Verum non tales pseudopropheta, non tales falsi magistri; neque enim sic steterunt in firmamento.

Et congregabant greges filiorum Israel, quos docent, quos instituant sive heretici dogma impium prædicantes, sive falsi magistri decipientes eos, quorum aures pruriunt, colligunt greges schismatum adversum Ecclesiam Dei, adversum domum Israel. *Non surrexerunt qui dicerent.* In die Domini: falsa videntes hi non surrexerunt. Isti vero surgentes dicunt: *Consepulti sumus Christo per baptismum, et consurreximus ei* (Rom. vi). Habemus quippe ut pignus Spiritus sancti, quem accipimus ad plenum postquam venerit quod perfectum est: sic pignus resurrectionis, quia in resurrectione perfecta nemo adhuc resurrexit de nobis. Verumtamen resurreximus, Paulo dicente: *Consepulti sumus Christo per baptismum, et consurreximus ei.* Nondum ergo resurrexerunt, hoc est, necdum resurrectionis baptismum consecuti sunt falsi propheta, et falsi magistri, qui dicerent, (b) *In die Domini,* videntes quæ falsa sunt, neque aliquando possunt conspiciere veritatem. Accipe exemplum. Qui Scripturam legit, et aliter quam scripta est accipit, Scripturam mendaciter videt. Qui vero audit Scripturam, ut (c) eæ veritatis intellectus habet, et sic eam interpretatur, videt veritatem. Et sancti quidem non divinant. Non enim divinatio in Jacob. Peccatores vero divinant falsa, dicentes: *Hæc dicit Dominus: et Dominus non misit eos.* Audi hereticos, quomodo traditionem apostolorum habere se dicant. Audi falsos magistros, quomodo affirmant doctrinam suam Domini esse doctrinam, sensum (d) eum congruere prophetarum, et dicunt: *Hæc dicit Dominus, et Dominus non misit eos.* Et ceperunt suscitare sermonem. *Non visionem falsam vidistis* (Num. xxiii). Et hi enim volunt in defensionem sui quemdam pro se suscitare sermonem; sed arguit eos Dominus, et **903** dicit: *Non visionem falsam vidistis, et divinationes vanas locuti estis, et dixistis, dicit Dominus, et ego non sum locutus? Pro-*

(a) Interseri malim falsos cum Rabano, si considerare volueris falsos magistros: de illis enim proprie sermo contextitur.

(b) Penes Rabanum, quæ dicunt a Domino videntes, falsa sunt, neque, etc.

Apterea dicit: Hæc dicit Dominus pro eo quod sermones vestri mendaces sunt. Orate pro nobis, ut sermones nostri non sint falsi. Licet quidam homines ignorantia iudicii eos asserant falsos, Dominus non dicit, et recte nobiscum agatur. Si vero mille hominum eos dixerint veros, iudicio porro Dei fuerint falsi, quid mihi proderit? Dicunt et Marcionite magistri sui veros esse sermones, dicunt et Valentini robustissimam sectam, qui fabularum ejus commenta suscipiunt. Quæ utilitas? Qui plurimi Ecclesiæ heretica pravitate decepti in eorum conspiravere sententiam, hoc est quod queritur, ut Dominus sermonum meorum testis assistat, ut ipse comprobet quæ dicuntur sanctorum testimonio Scripturarum. Propter hæc ergo ad nos dicit Adonai Dominus: *Extendam manum meam ad prophetas, qui vident mendaciam.* Hæc comminationes sunt adversum falsos magistros, et eos, qui loquuntur mendaciam. Videamus autem quid de his comminetur: *In disciplina 904 populi mei non erunt.* Non uno modo a Domino peccatores corripuntur. Aliter arguitur populus Domini, aliter alienus ab eo: *Fili, ne neglexeris disciplinam Domini, neque fatigeris, dum argueris ab eo. Quem enim diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit* (Prov. iii). Argue nos, Domine, verum in iudicio, et non in furore: ista correctio populi est. Correctio peccatoris et alieni illa, est, quam justus renuit dicens: *Nomine, ne in ira tua arguas me neque in furore tuo corripas me* (Psal. vi). De falsis itaque magistris, et de pseudoprophetis dicitur: *In disciplina populi mei non erunt, neque in scriptura Domus Israel scribentur.* Sicut et alibi: *Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur.* Et nunc Scriptura ait: *In domum Israel non scribentur, et in terram Israel non intrabunt.* Extra repositionis terram heretici morabuntur, quæ est terra valde bona, et in quam, ut introducamus, oramus, in libro viventium ante conscripti a Jesu Christo, cui est gloria et imperium in sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA TERTIA.

De eo quod scriptum est: *Fili hominis, obfirma faciem tuam super filias populi tui, quæ prophetant de corde suo, usque: Obfirma faciem meam super hominem illum, et ponam illum desertum* (Cap. xii).

903 Primum de eo, quod dicitur: *Obfirma faciem tuam,* requirendam. Deinde si Dominus dederit, investigare debemus filias populi prophetantes de corde suo, et facientes ea, in quibus eas Dei sermo corripit. Et quod sit alia facies præter hanc corporis nostri faciem, licet ex multis manifestum sit, attamen et ex his, quæ Apostolus memorat, indicatur: *Nos vero omnes revelata facie gloriam Do-*

(c) Apud eundem, et sicut veritatis intellectus habet, sic eam interpretatur.

(d) Supplenda vox sensui, quemadmodum et Rabanus habet, sensum suum sensui congruere prophetarum.

mini speculantes, in eandem imaginem transformamur a gloria in gloriam, quasi a Domini spiritu (11 Cor. iii). Hanc faciem corporalem omnes homines habemus revelatam, nisi forte calamitatibus et angustiis premitur. Vultus autem ille, de quo sermo Apostoli est, in multis tectus est, et in paucis revelatus. Qui enim fiduciam habet in vita immaculata, in sensu sano, in fide vera, iste tantummodo non habet confessionis, fraudulentia, peccalique velamen; sed propter puram conscientiam, **904** revelata facie gloriam Domini contempletur. Procul autem ab sit a nobis, ut velatam habeamus hanc faciem. Hæc pauca de facie, ut possimus intelligere quid sit, quod sequitur: *Obfirma faciem tuam super filias populi tui.* Ista facies, id est, principale (ἡγεμονικόν) cordis nostri, nisi obfirmata fuerit super eo, quod intelligendum est, ut quomodo videt, sic annuntiet gentibus, illud quod dicitur, non videtur. Impossibile quippe est, ut aliquis sine obfirmatione vultus, vagus, fluctuabundus, circumlatus omni vento doctrine, videat quod debet, videat ut debet. Oportet enim volentem intelligere habere faciem, in eo quod intelligere nititur, obfirmatam: hoc hæc semper causam prophetaturis primum jubetur, ut faciem suam obfirmet; ut nostram autem et nos possumus obfirmare faciem in Evangelio, in Lege, in Prophetis, in apostolis, obfirma eam super **905** Christo, et non super sæculi negotiis. Sed cum in mundialibus curis anima nostra versetur, cum semper ardeat habendi fame, non obfirmamus faciem nostram super ea, quæ imperavit Deus, sed super ea, quæ Deisunt adversa præceptis. Quis, putas, in nobis immundus est obfirmationem faciei super his, quæ interdicta sunt? Quis intantum sollicitus et cautus, ut diebus ac noctibus in ea obfirmet cordis sui faciem, quæ jubetur? Nunc quoque si intellecturi fuimus presentem scripturam quomodo propheta dicatur: *Obfirma faciem tuam super filias populi tui,* ut videat ea quæ dicturus est, debemus obfirmare intelligentiam, plenum in intentione cordis habere tractatum, quod sit hoc, quod significetur, ut tandem ratione superati, recedamus a littera. Ac secundum communem quidem intellectum, videtur quædam filias populi prophetantes hoc quod sequitur admisisse peccatum. Assumentes cervicalia consuebant; consentientes non ponebant ea sub capite sed sub cubito audientium, et velaminibus quibusdam tegebant capita universæ ætatis. Hæc sunt, quæ prophetantibus filiabus populi reputantur quasi magna peccata. Quis autem potest in verbo consistens dicere, quia si quis cervicalia consuat, et consuta sub cubito ponat alterius, delinquat, et a Deo corripatur? Quis potest asserere, quia si quis velamina facial ad tegendum caput universæ ætatis, impie agat? Invitis nobis ab ipsa Scriptura necessitas imponitur, ut ab apicibus litterarum recedentes, verbum et sapientiam, et voluntatem ejus requiramus ad aperienda peccata, quæ clausa sunt, ad illuminanda quæ caligant, ut possimus a maledicto ex-

tranei fieri, *amni cubito manuum, sive manus.* Qui in victa corporis occupati sunt, et ne per somnium quidem spirituales videre delicias, quas nos habere vult sermo divinus dicens: *Delectare in Domino, et dabit tibi petitionis cordis tui;* qui non noverunt voluntatem beatorum, de qua scribitur: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos;* requirunt quasi amatores luxuriam, et non amatores Dei, semper in corporibus esse delicias. Signum autem mihi videtur voluptatis carneæ, sub cubito manuum cervical assutum. Quia enim in tempore discumbendi ad beneficia corporalia videmur ut consutus quibusdam, et acupielis sub cubito **906** manuum nostrarum, forsitan sermo divinus per istius modi figuram et argumentum eos culpat magistros, qui per vaniloquentiam, et beatas quasque repositiones, multitudinem audientium libidini, vitii, voluptatque permitunt. Debet enim Dei verbum, et Deus homo ea proferre, quæ saluti sunt audienti, quæ illum hortentur ad continentiam, ad conversationem sanctorum actuum, ad cuncta, quæ homo studiosus laborum, et non libidinum, debet incumbere, ut possit ea consequi, quæ a Deo sunt reposita. Cum ergo aliquis aptus moribus populi, ut placeat eis, quibus aures pruriunt, loquitur quæ granter accipiant, loquitur quæ vicina sunt voluptati, talis magister consuit cervicalia sub omni cubito manus. Sequitur hoc peccatum habentem, ut faciat etiam amicus ad velandum caput omnis ætatis. Cujus autem rei figura sit etiam velamen, cautius consideremus. Qui fiduciam habet, et vere vir est, velamen non habet super caput suum, sed intecto capite oral Dominum, intecto capite propheta: per signum corporalis rei etiam spiritalem latenter ostendens, ut quomodo non habet velamen super caput carnis suæ, ita non habeat velamen super principale cordis sui. Si quis vero confusionis velamen gerit, et peccati, isto quasi muliebria velamina habet super caput suum. Itaque cum aliquis docuerit ea, quæ aurem populi mulceant, et strepitum potius laudatorum, quam genitum moveant, sit blandus inimicus palpaverit potius quam securi vulnera, talis homo amicus contexti in capite. Cum autem in luxuriosam orationem dicens sit sermo fuderit, et in lascivum persultaverit eloquium, contextit velamen super caput omnis ætatis; non modo puerorum et juvenum, verum et senum. Quomodo enim faciat signa et portenta ad decipiendos (si fieri potest) etiam electos falsus Christus, et falsus propheta: similiter, et hi, qui ad voluptatem meditata deportant, et ista semper inquirunt, quæ delectent potius audientes, quam convertant a vitiiis, faciunt velamina super caput non modo puerorum et juvenum, sed (si fieri potest) senum quoque et patrum, intantum ut etiam eos decipiant, qui juxta laborem animæ in spiritali ætate et senio processerunt. Et **907** potuit quidem dicere propheta super filios populi tui, qui prophetant, sed quasi homines, qui velamina contextant, et cervicalia consuant sub

omni cubito manus, mulieres sint, et nullus inter eos viri nomine dignus habeatur, ait propheta: *In filias populi sui, quæ prophetant de corde suo, et ea faciunt, quæ sequuntur.* Effeminate quippe sunt orum magistrorum et animæ, et voluntates, qui semper sonantia, semper canora componunt, et (ut quod verum est dicam) nihil vitæ, nihil forte, nihil Deo dignum est in his, qui iuxta gratiam et voluntatem audientium prædicant: idcirco omnes filias potius, quam filios dixit assuentes cervicalia. Et observa proprietatem verbi, *assuentes*, ait, non contextentes. An ignoras quod tunica Domini tui Jesu nihil in se habeat consutile, sed ex omni parte contextasit? Iste ergo consumit dicta dictis fraudulenter et callide, assuentes potius quam contextentes: et faciunt cervicalia, non in quibus capita reclinent, sed in quibus cubitum: id est, ut manus eorum non sint in labore, non in opere lassescant, sed sint in requie, sint in otio, sint in his gestibus, quæ voluptatibus servantur. Hæc autem quæ diximus, ita se habere ut a nobis intellecta sunt, sequens sermo prophetae lucidius ostendit, dicens: *Hæc dicit Adonai Dominus: Ecce ego ad cervicalia vestra, in quibus vos convertitis illic animas in dissolutionem.* Aperit enigma quod latebat, perspicue ostendens consuta cervicalia in dissolutionem animarum fieri. Quis autem potest super sermonem qui legitur, audiens Deum comminantem, quia ipse dirumpat talem subtelam, et talia cervicalia? Ait enim: Ecce ego, non jubeo, sed ipsa dirumpo cervicalia consuta sub omni cubito manus. Dei opus est, omnem arguere texturam et dissolvere universam fictionem pessimam, quæ nocet his, qui nolunt manibus operari, sed otiosus eis uti. *Et dirumpam ea a brachiis vestris*, id est, cervicalia, ne ulterius ea cubitis vestris subjecta habeatis. Et emittam **908** animas, quas vos subvertitis, animas eorum. Quæ ergo subversio est consuere cervicalia, et subficere cubitis? Sed ut sermonis sacramentum intelligas, videbis grandem subversionem esse, delicatum hominem iuxta corpus efficere. Talia autem sunt verba hæreticorum, ubi non est conversatio rigida. Invenies discipulos Valentini moribus dissolutos ad nihil forte, ad nihil virile tendentes, si milititer et sectatores Basilidis. Docent insuper et negare inverecunde, quasi præcepto (a) quod de eorum martyrio est. Non id docent quod ostendunt Ecclesiastici, parati tollere crucem, et sequi Salvatorem. Dirumpit ergo, qui hæc comminatur sermo Filius Dei, consutiones nequissimas. Presta mihi, Christe, ut dirumpam cervicalia in animarum consuta luxuriam. Sed quid aliud sequitur? Et vela-

(a) Hæc nempe erat nefaria Basilidis doctrina, licet persecutionis tempore idola venerandi, dum id specie tenus, non ex animo facias. Hoc ipse Origenes expressius notat in fragmento cujusdam Homilie in psal. lxxxiii, ex Latina Henrici Valesii interpretatione, *Docet*, inquit, *præterea, indifferentem rem esse Christum abnegare, et eum qui sapit, ore quidem tenus in ipso discrimine negaturum esse, sed*

anima dirumpam. Quæ se dirupturum esse testatur: non solum cervicalia, verum et velemina. Ideo iuxta dirupturum, ut caput nudum fiat, ut accepta fiducia, et revelata non solum facie, sed etiam capite, constanter vir ecclesiasticus possit orare. *Dirumpam velemina vestra, et liberabo populum meum de manu vestra.* Licet vos subvertatis animas per cervicalia, et velemina, ego ista dirumpens liberabo populum meum. Libera autem populum Deus per conversationem austeram, et a voluptatibus recedentem. *Et ultra non erunt in manibus vestris in subversionem*: in manibus vestris, qui decipitis audientes, jam non erunt ista cervicalia: *Et cognoscetis quia ego Dominus.* Si non concessa fuerint cervicalia, si non velemina dirumpo, non cognoscetis quia ego Dominus. Deliciae quippe et otium, et resolutio non sinunt cognosci eum, qui dicit: Ego sum Dominus. *Pro eo quo evertisti cor justi inique.* Quomodo in loco signorum dictum est, quia decipiant etiam electos Dei: sic evitit sæpe ut justos quoque hæretici supplantent. Amant enim homines voluptatem: quia statim ut apparuerit, tranquilla est, et **909** lasciva, et delectans sensum, et provocans nos ad usum sui. Fugimus amara, licet salutaria sint, et nolimus laborare voluptatibus delimiti, nescientes quia impossibile est, eundem amatorem esse Dei. Propter quod Apostolus ait de pessimis, quia sint amatores voluptatis magis, quam amatores Dei (II Tim. iii). *Et ego non avertent ad confortandas manus iniquorum. Ego non avertent, sed omnia quæ erant, adificationis dispensabam.* Iste vero prophetas effeminate anime avertent ad confortandas manus iniqui, hoc est, ut fortior manus iniquitate fieret, ne omnino averteretur de via sua mala, et vivificaretur, id est, nullus penitus converteretur a via sua pessima, et vivificaretur. *Propeterea falsa non videbitis, qui docetis falsa.* Jam vos non faciam ultra conatu prospero pergere, ut possitis insinuare quæ dicitis: et divinationes non divinabit amplius: *Et liberabo populum meum de manu vestra.* Oremus, ut et nos liberet Deus de manu talium manistrorum, qui ubicumque fuerint, ac voluptates audientium loquentes, scindunt ac dividunt Ecclesiam, quia plures sunt magis amatores voluptatum, quam amatores Dei. *Et scietis, quia ego Dominus.* Si converterio divinationes vestras, si fecero silere mendacia, tunc scietis quia ego Dominus. Hæc prior propheta: sequitur et alia, quæ, ita contextitur: *Et venerunt ad me viri seniorum Israel, et sederunt ante faciem meam (Ezech. xiv).* Omnia Dei sermo perstringit, et nullam speciem ordinum, qui in Ecclesia constituti sunt, dimittit

non ex animi sententia. Confer S. quoque Epiphanium hæres. 19, cap. 1, et qui ejusmodi infidelitatem a Priscillianistis postmodum adoptatam confutat S. Augustinus lib. de hæresibus, damnatque exemplo S. Petri, qui tametsi Christum ore tenus, non vero ex animo negaverit, gravius tamen peccati reus fuit, quod amaris lacrymis lavit.

intactam; verum universa percurrens, omnes sanare desiderat, veluti nunc quædam ad presbyteros loquitur. Ea enim quæ præcesserunt dicta sunt de magistris. Idcirco consideremus et de presbyteris quid dicatur, excutientes nosmetipsos, ne quis nostrum presbyter talis sit, qualis infra exponitur. *Et venerunt ad me viri seniorum Israel, et sederunt ante faciem meam. El factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis. Videamus 910* accusationem, ut scire possimus, utrumne eam in nobis deprehendamus. An non viri isti posuerunt cogitationes suas in cordibus suis, et penam iniquitatum suarum posuerunt ante faciem suam? Numquid respondens respondebo eis: *Beati qui mundo sunt corde (Matth. v).* Qui enim mundum habent cor, cogitationes suas non ponunt in cordibus suis, sed magis habent in sermone Dei. Qui autem laborant in sæcularibus curis, et nihil aliud requirunt nisi quomodo presentem transigant vitam, hi cogitationes suas ponunt in cordibus suis, ut puta si videris hominem nihil aliud cogitantem nisi mundi negotia, lucra corporalia, et ciborum abundantiam: ex his quæ indigerit, in quibus sollicitus est, in quibus suspirat, futuram tantum alimoniam cum dolore conquirens, penam cogitationum suarum posuit in corde suo. Arguens igitur quosdam presbyteros istius modi ait ad prophetam sermo divinus: *Viri isti, id est, superditi presbyteri, posuerunt cogitationes suas in cordibus suis, et penam iniquitatum suarum posuerunt ante faciem suam.* Nemo vestrum existimet cruciatum nobis ab alio, quam a nobis irrogari. Deus non facit penam, sed ea quæ patimur ipsi nobis præparamus. Itaque testimonio, quo frequenter usi sumus, etiam nunc opportune utamur. Ambulate in lumine ignis vestri, et in flamma quam accendistis. Non est ignis alterius nisi vester, qui ligna, qui stipulam, qui materiam futuro incendio coacervastis. Dicit ergo de presbyteris, procul absit a nobis. *Viri isti posuerunt cogitationes suas in cordibus suis, et penam iniquitatum suarum posuerunt ante faciem suam. Sed respondens respondebo eis: Numquidnam dignum est istis me respondere, qui venerunt ad te prophetam volentes discere sermones meos? Propter hoc loquere ad eos, et dic eis: Hæc dicit Adonai Dominus. Homo, homo ex domo Israel. Omnes (a) homines nati sumus homines, sed non omnes homines homines sumus, 911 sicut sapissime notavi, id quod in Levitico scriptum est: Homo, homo, filiorum Israel aut advenarum, qui appositi sunt in nobis. Estote homines, homines scilicet, quia non omnes homines homines sunt. Ostendamus de*

(a) Apponenda hic sunt quæ testem fere verbis commentatur Hieron. in Ezechielis cap. xiv. quæque ex hoc Origenis loco descripta apparent. « Multi, inquit, habentes hominis faciem corporalem, diversarum bestiarum assumunt imagines, quas dissipari propheta corpiens, deprecatur: Domine, in civitate super imaginem eorum dissipabis. Illi, de quibus scriptum est: Homo cum in honore esset non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus et similibus

A Scripturis quomodo quidam homines non sint homines. *Homo in honore positus non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, assimilatus eis (Psal. xlix).* Iste non est homo homo, sed homo jumentum. *Generatio viperarum, quis ostendit vobis fugere ab ira ventura (Matth. iii)?* Talis non est homo homo, sed serpens homo. *Equi in feminas insanientes facti sunt, ut ne quisque super uxorem proximi sui hinciebat.* Et iste non est homo homo, sed homo equus. Absit igitur a nobis, ut tales simus, qui mereamur audire, non esse nos homines homines: sed aliud quid præter homines. Si enim homi et mansueti sumus, duplicamus hominis nomen: ut sit in nobis non simpliciter homo, sed homo homo. Considera an venire valeamus, quid sit illud quod nomen hominis duplicet. Quando iste homo, qui est exterior, homo fuerit, eo qui est interior homo, serpente existente, non est in nobis homo homo, sed tantum homo. Quando vero interior homo iuxta imaginem perseveraverit conditoris, tunc nascitur homo, et fit istiusmodi secundum exteriorem, et interiorem hominem, bis homo homo. Porro si quis in hoc vocatus, ut fiat homo homo, posuerit cogitationes suas in corde suo, et penam suam ante faciem suam, et venerit ad prophetam: *Ego, inquit Dominus, respondebo ei in his quibus detinetur mens ejus.* Docet nos sermo præsens, quomodo poterat singulis respondere, nec importuna admoveo medicamina, sed pro qualitate morborum congrua queque proferre. Animadvertite quod dicimus. Ad medicum decem vadunt decem habentes species infirmitatum. Non omnes eodem modo curat, sed alium isto, et alium illo, ut puta, sanat emplastro, alii aliud tribuit medicamentum nonnullis quod cauterium nuncupatur imponit, alium amara, alium dulci temperat potione, cuiusdam vero vulnera crassiore unguine delinit. Sic et sermo Dei pro qualitatibus hominum loquitur, nec passim sapientiæ suæ ingerit sacramenta. Ait itaque *Ego respondebo ei in his quibus detinetur mens ejus.* Ut ista videlicet curet, in quibus **912** mens ejus detinetur, ut non faciat declinare domum Israel. Quicumque se ipsum exemplum non præbet bonæ vite, sed perversus incedit, iste per suam pravitatem, dum ad hæc quæ non debet, inclinatur, facit quodammodo etiam Dei populum declinare secundum corda eorum, quæ abalienata sunt a me. Et qui hoc facit, secundum alienatum cor a Deo, in cogitationibus suis facit. Propter quod respondetur eis, in iis, in quibus detinetur cor eorum, et dicitur: *Dic ad domum Israel: Hæc dicit Adonai Do-*

factus est illis, non sunt homines, sed homines jumenta. Rursus qui in Evangelio audiunt *Serpentes gemina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira?* Non sunt homines homines, sed homines, serpentes. Et de quibus scriptum est: *Vulpes foveas habent, et volucres cali nidus*; ac de Herode: *Dicite vulpi huic: non sunt homines homines, sed homines vulpes.*

minus, Convertimini, et avertite vos a studiis vestris. Quia pollicitus est locutura se eis ea, quibus delinere cor eorum: ideo nunc quasi peccatoribus loquitur dicens: Convertimini, et avertite vos a studiis vestris, et avertite facies vestras. Nonne tibi videtur hoc facere? Facies vestre obfirmatae sunt super ea, quae non debent; convertite eas, et obfirmate in haec, quae vestro sunt emolumento. Propter quod homo homo de domo Israel, et de proselytis qui adveniunt in Israel, quicumque abalienatus fuerit. Potest fieri et hominem hominem, sive creatum hominem hominem: seu perfectum sui hominem hominem effectum abalienari contingit: siquidem et justus secundum eundem Ezechielem convertitur aliquid a justitiis suis, et peccat. Si ergo istius modi homo posuerit cogitationes suas in corde suo, et penam iniquitatis sua ante faciem suam, et venerit ad prophetam, ut interroget eum in me: Ego, inquit Dominus, respondebo ei in ipso in quo delinquitur: et obfirmabo faciem meam in hominem illum. Considera quomodo in principio sponderit elementis se responsurum, ac deinde quomodo, si rursus venerit, nequum curstus, prioribus verbis, obfirmabo, dixit faciem meam super hominem illum, et ponam illum in desertum. Si enim non obdierit sermonibus commotionis, sed in delicto perseveraverit, ponam eum in desertum et in exterminium, et tollam eum de medio populi mei. Ne auferas nos, Deus omnipotens, de medio populi tui, verum conserva nos in populo tuo. Juste autem projicetur, qui digna facit abiectione, ut auferatur a populo Dei, et eradicetur ab eo, et tradatur Satanae. Et in presenti quidem potest quis egrediens de populo Dei, rursus per **913** poenitentiam reverti; si vero eradicatus fuerit illo ex populo, de quo in quadam parabola dicitur venisse et recubuisse, et introisse quemdam, qui non habebat vestimentum nuptiale, dicente ad eum paterfamilias Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestimentum nuptiale (Matth. xxi)? atque ita praecipite ministris, ut vincientes eum manibus et pedibus, **914** mitterent in tenebras exteriores, difficillime in locum pristinum revertetur. Sed nos non eradicabimur: verum et in presenti, et in futuro saeculo in Domino nostro Jesu Christo plantabimur, et in eo fructus uberrimos afferemus, cui est gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.

HOMILIA QUARTA.

De eo, quod scriptum est: Terra cum peccaverit mihi, ut pravarietur pravariens, et extendens manum meam super eam, usque ad id, quod dicitur: Et si fuerint tres viri in medio ejus Noe, Daniel, et Job, ipsi justitia sua liberabunt animas suas (Cap. xv).

913 Sermo Domini, qui factus est ad prophetam de peccatrice terra loquitur, quomodo propter delicta sua variis sit excruciatia suppliciis, fame, bestis malis, gladio, morte, morte autem repentina, quae aut ex corrupti aeris vitio sit creata, aut ex quo, cumque acciderit eventa, et dicitur: Quod si etiam

A quatuor ultiones meas misero in terram peccatricem, fuerint autem isti tres viri Noe, Daniel, et Job in terra peccatrice, ipsi soli salvi erunt. In comminatione prima, in qua penam famis a penis ceteris auferit, filiorum et filiarum nomina tacuit. In eo vero sermone, in quo bestias malas minatus est terra, ait: Si filii et filiae eorum salvi fient, sed ipsi soli salvabuntur, terra autem, et cum paululum reticisset adject: Et erit in introitu. Rursum in comminatione gladii: Non liberabunt, ait, filios, aut filias. Et in morte similiter est locutus: Non derelinquentur filii aut filiae eorum, sed ipsi soli Noe, et Daniel, et Job liberabunt animas suas. Ingens igitur nobis cura expositionis incumbit, et ob id diligenter debemus attendere, et obsecramus auditores, ut quasi ad ali-quod grande spectaculum confluentes faciem mentis intendant, ne obscuritas, relaxatis sensibus, elaboratur. Non dixit in presenti, si peccaverint civitatis aut loci aliquis accola, sed si terra peccaverit. Et scio, quia simplicior quisque cum audierit, si terra peccaverit, statim ad proelivem feratur intelligentiam, ut terram dicat nominatam pro his, qui morantur in terra: verum sequentia Scriptura istam statim eximent expositionem. **914** Cum enim peccaverit terra, et in sua peccata corruerit, extenditur manus non super habitantes terram, sed super ipsam terram: prima correptione conteritur, ut videlicet ab ea firmamentum panis auferatur, quasi pena sit terrae si fames in ea obineat, ut fruges segeti denegentur. Nam quomodo homo peccator sine prole, et sterilis inter maledictos puniatur, juxta id quod in quodam loco scriptum est (ex contrariis enim contraria intelliguntur) et de justo dicitur, non erit sine prole, neque sterilis in vobis, et peccatores sine liberis, et posteritate sui aeterna infertilitate damnantur, ut in domo Abimelech factum est (Gen. xx), et earum quarum clausit Deus vulvam propter peccatum, quod in Isaac commissum est: sic et terra quodammodo sine prole et sterilis relinquatur, fame missa in eam. Putas, verum est, quod asserere sermo praeludii non de habitatoribus terrae sed de ipsa terra dicitur? Possunt paulisper ad altiora consendens Scripturarum testimoniis approbare quomodo peccator terra dicatur. Dicitur enim ad Adam: Terra es, et in terramabis (Gen. iii). Possumus dicere, quia et nunc delinquens terra peccatur.

D sit. Sed e contrario latissimam Scripturae silvam recensens, coarctat ad suspiciandum, quia animalis sit terra ista quam cernimus. Si enim hoc, quod scriptum est: Qui aspexit super terram, et facit eam tremere (Ps. ciii), juxta id quod scriptum est volumus accipere, intelligimus ad aspectum Dei terrae motus concitari: non quos Judaei suspiciant. Nam illi asserunt tremorem terrae commotionem **915** esse, quod longe a veritate diversum est. Et nos quippe solliciti et trementes propter peccata nostra in terra sumus, nec tamen tremor noster corpus conculcit ad tremendum: sicuti et in alio loco dicitur: Super quem respiciam, ait Dominus, nisi super

humilem et quietum, et tremement sermones meos (Isai. ult.)? Ex quo manifestum est mansuete et humiliter Deo servientem ad sermones ejus mente potius tremere, quam corpore. Et haec quidem in medio dicta sunt satisfactione ejus testimonii, quod intulimus: Qui aspexit terram, et facit eam tremere. Acceperit autem alia dicta de terra: Offenditur terra ab his qui insident in ea. Quomodo offenditur terra, et quando aversatur ab his, qui in se commorantur? Quando fuerint peccatores. Acceperit aliud exemplum: Complacet sibi terra in sabbatis suis. E contrario enim quaedam terrae sabbata nuncupantur, in quibus sibi complacet et laetatur. Nequum dico: Attende, caelum, et loquar, et audiat terra verba oris mei (Isai. i). Neque aliud: Audi, caelum, et auribus percipe, terra. Sed nec Jeremio prophetiam: Terra, terra, audi verbum Domini, scribe virum istum abdicatum (Jerem. xxii). Multa nos latent propter paupertatem memoriae, propter ingenii tarditatem. Multa sunt quae condidit Deus rationabilia, et sunt capacia, non solum principatus et potestates, et rectores tenebrarum istarum, verum etiam et in meliore parte thronos, dominationes, et caetera, quae in nostro intellectu Apostolus reliquit dicens: Et super omne nomen, quod nominatur non solum in saeculo isto, verum et in futuro (Ephes. i). Aer quoque animalibus plenus est, secundum ejusdem Apostoli testimonium predicantis: In quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi hujus, secundum principem potestatis et aeris spiritus, qui nunc operatur in filiis diffidentiae. Est ergo terra, et universa **916** animalia, et per partes animalium varietates. Quando enim offenditur terra, et rursus complacet sibi in sabbatis suis, non omnis offenditur, non omnis exultat. Quodammodo enim erudita est cum habitatoribus suis, et didicit sabbata sive in umbrave in veritate juxta naturae suae agere qualitatem. Unde sacriore quadam intelligentia sabbatismus exeroctur post septem annos terrae sanctae, donec complacet Deo in ea habitare. Si vero peccatores in ea fuerint, jam non ultra per septimanas annorum, sed per septuaginta terra sabbatum gerit. Habemus sermonem de septuaginta annis tam apud Jeremiam (Jerem. xxv), quam apud Danielelem (Dan. ix) sanctis litteris consignatum, et futurum est ut in die judicii non solum homo, sed etiam (a) universa conditio judicetur. Omnis quippe creatura congenescit,

(a) Nempesideribus ipsis atque elementis Origenes bene vel male agendi potestatem affinxerat. Vid. Huetium, Origenianor. lib. ii, quest. 10.
(b) Solemnis hic error est Adamantii. Angelos vel nobis gubernandos delegatos, vel Ecclesiarum regimini adhibitos, pro hominum sibi commendatorum bene gestis merecedem, aut pro peccatis damnationem, et culpam recepturos. Errori ansam dedidit apparatus prave intellectus locus in Apocalypsi, ubi Asianarum Ecclesiarum Angeli, qui non alii quam episcopi sunt iisdem Ecclesiarum praefecti, laudibus, aut reprehensionibus, pro meritis excipiuntur. Sicut et ille I Cor. vi, 3: Nascitis quoniam Angelos judicabimus: et ex Petri altera ii, 4: Angelis peccantibus non pepercit, atque his similes in Scripturis alii.

et condolet (Rom. vii). Si omnis creatura congenescit et condolet, est autem creaturarum pars terra, et caelum, et caetera quaeque, quae sub caelo sunt, et quae super caelos, et liberabitur omnis creatura a servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei; quis scit et de terra, an secundum naturam suam in aliquo peccato teneatur obnoxia? Si enim animal est, si rationalis est, si indiget auditione sermonis prophetici dicentis: Attende, caelum, et loquar, et audiat terra verba oris mei: Et: Audi, caelum, et auribus percipe, terra: cur non dicamus, ut inter homines est homo audiens et faciens verba, quae jussus est facere, et alius est qui audit, et non implet, quod praecipitur, sicut et Angelus praevaricator? Angelos enim non studentes principatum suum, sed deserentes proprium habitaculum suum in iudicio magnae divinitus sempiternae subterrensio terna bit (Judex i). Quando ergo Angeli (b) praevaricantur, et alii sunt, qui Dei praeccepta custodiunt, et iudicium praestolantur non solum hominum, verum etiam Dei, **917** ut frequenter diximus tam de his, quae in Apocalypsi conscripta sunt, quam et ex aliis innumerabilibus; quare, inquam, non terra et aeris iudicium sit futurum? Si autem non putas huc disputationi consentiendum, per quam asserimus omnem creaturam iudicandam, audi et aliud testimonium de terra. Interrogat Deus Cain, qui occidit Abel fratrem suum: et post multos sermones quos in Genesi legimus, ad extremum de terra dicit: Maledicta terra quae aperuit os suum ad excipiendum sanguinem fratris tui de manu tua (Gen. iv). Ego nec illud pretereo: Maledicta terra in operibus tuis: et e contrario si quando benedicitur. Legimus et maledictam, et benedicam Dei vocibus terram. Vides ergo, quia merito dicitur: Congenescit omnis creatura. Et ut ad praecedens revertar exemplum, offenditur terra in insidentibus sibi. Puto quia terra non ut mater sustinens, et laetatur super bonis filiis, et doleat super peccatoribus. Ita quippe patri filius insipiens dolor est, et ei matri, quae genuit eum. Et non solum huic patri et matri, de quorum semine oritur, sed et illi matri, quae vere mater nostra est. Accipitque Deus humum de terra, et plasmavit hominem. Igitur terra mater nostra est: laetatur quando filium insipientem sustinet. Laetatur terra ferens Abraham, Isaac et Jacob. Laetatur terra in adventu Domini nostri Jesu Christi, dignam se cernens filii Dei sustentatorem. Quid?

(a) Huetium, Origenianor. lib. ii, quest. 10.
(b) Solemnis hic error est Adamantii. Angelos vel nobis gubernandos delegatos, vel Ecclesiarum regimini adhibitos, pro hominum sibi commendatorum bene gestis merecedem, aut pro peccatis damnationem, et culpam recepturos. Errori ansam dedidit apparatus prave intellectus locus in Apocalypsi, ubi Asianarum Ecclesiarum Angeli, qui non alii quam episcopi sunt iisdem Ecclesiarum praefecti, laudibus, aut reprehensionibus, pro meritis excipiuntur. Sicut et ille I Cor. vi, 3: Nascitis quoniam Angelos judicabimus: et ex Petri altera ii, 4: Angelis peccantibus non pepercit, atque his similes in Scripturis alii.

neesse est dicere de Apostolis, et prophetis, cum de Domini adventu scriptum sit: *Omnis terra clamat cum legita*? Confitentur et miserabiles Judaei hęc de Christi presentia predicari, sed stulte ignorant personam cui vident impleri quę dicta sunt. Quando enim terra Britannie ante adventum Christi unius Dei consentit religionem? Quando terra Maurorum, quando totus semel orbis? Nunc vero propter Ecclesias, quę mundi limites tenent, universa terra cum lætitia clamat ad Dominum Israel, et capax est bonorum secundum fines suos. *Statuque fines gentium juxta numerum filiorum Israel, et facta est pax Domini populus ejus Jacob, funiculus hereditatis ejus Israel* (Deut. xxxii). Capax ex, inquam, ut animal juxta partium qualitates, et bonorum actuum, et malorum in quibus **918** aut laudem mereatur, aut poenam. Cum igitur dicitur: *Terra, quę peccaverit mihi, ut delinquit delictum, mysterium quoddam significatur. Aliter quippe de habitatoribus, aliter de ea dicitur, quę inhabitatur: Cœlum et terra pertransibunt* (Matt. xxiv). Cur cœlum prætergreditur, cur terra pertransit, nisi quia transitus sui quędam digna fecerunt? Et alio loco: *Corrupta est, ait, omnis terra* (Gen. vi). Quando corrupta est? ante diluivium, non quod per inundationem diluivii sit corrupta. Ait ergo: *Terra quę peccaverit mihi, ut delinquit delictum, extendam manum meam, et conteram ejus firmamentum panis*. Extendens Deus manum suam super peccatricem terram, famem immittit in eam. Possum et aliter interpretari, quia terra aliquando delinquit. Terra quippe est anima nostra, ut in parabola Evangelii significatur (Matt. xiii). Anima petra, anima terra bona et fertilis per multam patientiam. Ista igitur terra sæpe peccat, sæpe non peccat. Et siquidem peccaverit, extendit manum super eam, et conterit omne firmamentum panis ejus. Ne conteras, Omnipotens Deus, firmamentum panis ab ista terra nostra, quin potius largire nobis semen tuum, ut faciat in nobis fructum centuplum. *Et emittam in eam famem, et tollam de ea hominem et pecus*. Quomodo possum tam reconditas res in publicum proferre? unde mihi ut exponere valeam, cur famem, cur fertilitas, cur abundantia, cur egestas terrę accidant? *O profundum divitiarum sapientię et scientię Dei!* Utrum propter homines et animarum malitiam immittatur famem? an propter Angelos, quibus sunt commissa terrena, si peccaverint, accidant ea quę videmus accidere? Si autem sunt quidam cœlestis dispensationis ministri, qui fructibus præsent, forte et propter illos infertilitas terrę eveniet. *Plurima enim operum ejus in absconsis sunt. Non possumus magnitudinem sapientię offari. Arenam maris et pluvie stillas, et dies sæculi quis dinumerabit? Altitudinem cœli, et latitudinem terrę, et profundum sapientię quis investigabit* (Ecl. i)? Varię ergo mittitur famę super peccatricem terram. *Et auferam, inquit, ex ea hominem et pecus*. Alius est terra, aliud homo.

(a) Expunximus hic alteram negandi particulam perperam intrusam.

Non habitatores terrę, ut quidam putant, nunc pro terra **919** (a) nominat. Si enim habitatores terrę per terram accipi velint, superfluum fuerat dicere: *Auferam ex ea hominem et pecus*. Gaudet enim terra quando plena est accolis: mœret cum id quod dicitur, acciderit: *Auferam ab ea hominem et pecus*. De quibus si Dominus, vobis orantibus, ministraverit sensum (si tamen sensus Domini capaces fuerimus effecti), volumus pauca disserere. Quomodo poena matris est in exilium destinata privari filiis, aut certe filios suos ad aliam videre provinciam destinari: sic quodammodo mater nostra terra flagellatur pro peccatis suis a Deo, quando auferitur ab ea homo et pecus: lætatur quando homines habet, magis autem quando habet homines optimos, et in Dei studiis viventes, sicut supra exposuimus. Dicitur ergo, *quando terra peccaverit*, quasi dicitur, si quando peccaverit mater, auferam de domo ejus filium: sic et nunc auferam de ea hominem. Lætat quippe terra non super bestiis et feris rabidis, sed super peccodibus, qui placida et mansueta animalia diligit. Et auferam de ea hominem et pecus. *Et si fuerint isti tres viri, de medio ejus*. Quomodo potest in terra peccatrice trium istorum pariter numerus commorari? Quomodo tam diversis temporibus, viventium potest inter se vita conjungi? In presenti legitur in peccatrice terra eos pariter consistere, id est, Noe, qui in diluivio fuit, et Daniele, qui in captivitate Babylonis commoratus est, et Job, qui temporibus patriarcharum et Moysi vixisse perhibetur. Hoc enim tempus invenimus vitę Job. Quid ergo possumus dicere? Meminisse debemus (ut sæpe jam diximus) quia ut homo hominem generat, et Israel generat Israel. Israel quippe cum esset Jacob, generavit Israel populum. Et invenimus in Scripturis, Israel nomen tam in uno homine quam in universo populo dici. Si non solum Israel Israel, verum et Ruben generat Ruben, et Simeon generat Simeonem, et Levi Levi, et Judas Judam, et reliqui omnes, qui in tribu Juda sunt ab illius stirpe venientes, Judas auncupantur: et replicato sunt Scripture in tribu Juda hominibus Juda. Ea quę in **920** benedictionibus Jacob, per Moysen de Ruben et Simeon et Levi et Juda dicuntur (Gen. xlix), et ceteris non sic conveniunt patriarchis, ut his qui cognominis eorum propter familię radicem exstiterunt. *Benjamin lupus rapax ad matutinum comedit, et ad vesperam dabit escam*. Benjamin ille nunquam fuit lupus rapax. Benjamin ille nunquam in vesperam dedit escam: sed is, qui natus est ex tribu Benjamin, Hebręus ex Hebręis juxta legem Pharisęus, circumcensus octavo die, Benjamin predicatur lupus rapax ad matutinum comedens, quando juvenis fuit, et in vesperam dans escam, quando credens spiritalem præbuit cibum a se Ecclesiis institutus. Igitur Benjamin Benjamin generat. Quomodo ergo homo ex homine, Benjamin ex Benjamin, sic Juda ex Juda, Ruben ex Ruben nascitur, Ruben quippe vivat et

non moriatur, et sit multus in numero. Intantum non erat de patriacha sermo, sed de populo, qui, de patriarcha descensus erat. Cur hæc dicta sunt? videlicet ut presentem locum exponerem de Noe, et Daniele, et Job. Quomodo enim Israel Israel general, et Job Job, et Ruben Ruben, reliqui reliquos; sic Noe Noe. Et dicam quia de filiis Noe, Sem Noe fuerit. Cham vero non fuerit Noe: neque enim habuit similitudinem patris sui. Et ut non omnes, qui ex Abraham filii Abraham, licet sint de semine ejus, non sunt filii ipsius, quoniam peccatores sunt: sic hi qui habent similitudinem factorum Danielis, Daniel sunt; qui imitantur patientiam Job, Job fiunt. Noli ergo dicere: Beatus Noe, quoniam dignus effectus est, ut in diluivio solus eligeretur a Domino, et ceteris inundatione preuentibus, cum suis servaretur incolamus: sed considera, quia si et tu feceris ea, quę fecit Noe, eris Noe. Audi Salvatorem dicentem: *Si esset filii Abraham, opera Abraham faceretis* (Joan. vii). Igitur si quis filius est Abraham, facit se Abraham; si quis filius est Noe, facit opus Noe: si quis filius est Danielis, facit id quod fecit Daniel. Si quis sequitur per quod gloriosus effectus est, ut puta omnis qui substantiam suam perdit; et sustinet patienter tam jacturas rerum **921** familiarium, quam mortes filiorum, dicit: *Dominus dedit, Dominus abstulit; ut Domino visum est, ita factum est: sit nomen Domini benedictum in sæcula* (Job. i): qui inciditur corporis malis, et flagellatur vario malorum suorum dolore, et nihilominus in ipsis suppliciis glorificat Dominum qui potest respondere divina, et inter cruciatu propheticeam vocem emittit, qualem emisit Job, imitator est Job. Atque ita in hunc modum et Noe, et Daniel, et Job in eodem possunt tempore reperiri. Quia autem nunc Ezechiel non de his dixerit, quos in Scripturis lectamus, videlicet quos aut translatio, aut mors de presenti vita subtraxerit, de alio quoque loco approbare conabimur. Daniel qui traditus est Enochurum principum Anania, Azaria, Misael (a) ennuchos fuit, et est in presenti dictum: *Noe et Daniel et Job, filius et filias non liberabunt* (Dan. i), et reliqua. Fingamus

(a) Hebręorum hæc proprie sententia est, quam et studioso promovet, ut hæc de causa Daniëlem e prophetarum numero excludant, juxta Moysen, qui ennuchos a cœtibus Israelitarum jussit exulare, II. Eliezer, in Pirke cap. 52: «Isti autem fuerunt Daniel, Chanania, Michael, et Azaria, qui facti sunt ennuchi in palatio regis Babel, neque generaverunt filios.» Origenes paulo inferius ex ipso Daniëlis libro constare hoc ait: «Quid respondetis mihi de Daniele? Ethic ante captivitatem in patria floruit nobilitate, et deinceps in Babylonem translatus ennuchos effectus est, ut manifeste ex libro ipsius intelligi potest.» Quod rursum inculentissime exponit ex Hebręorum traditionibus in Comment. in Math. Sed et Hieronymus noster concinit lib. i in Jovinianum: «Superfluum autem est de Daniele dicere, cum Hebręi usque hodie autem, et illum et tres pueros fuisse ennuchos. ex illa Dei sententia, quam Isaias loquitur ad Ezechiam: *Et de filiis his, qui nascuntur ex te, tollent et facient ennuchos in domo regis*. Rursumque in Daniële

quippe filios habuerit Noe, quomodo filii Daniëlis, docebuntur, quom ennuchos fuisse Judæi tradunt? Verum quia fertilis et sancta fuit anima illius, et prophetice divinitus sermonibus multos liberos procreavit, idcirco dicitur: *Si fuerint in tempore illo, ve isto, ut Noe et Daniel et Job, et ipsi soli salvabuntur*. Et nos ergo possumus fieri Daniel, et ut non enumerem omnes sanctos, possum esse Paulus, si fuero imitator ejus dicentis: *Imitatores mei estote* (I Cor. xi); si cauterium, quos signatus est Paulus, habuero; si eandem figuram, qua ille figuratus est in Christo, possedero, per quam, ut bonus pater, aiebat: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis* (Galat. iv). Si vero ex dissimilitudine signaculi **922** coarguo, quia aliam formam habuerit Paulus quam ego in anima habeam, me ipsum decipit dicens: Filius meus es tu, semen Pauli. Noli mirari quod filius Apostoli fias. Habeto virtutes, et eris filius Christi. *Filioli, inquit, adhuc pusillum robiscum sum* (Joan. xii). Cum autem fueris Christi, eris et omnipotentis Patris, quia unum sunt, unaque nature. Ad hoc laborat justus, in hoc studium suum omne convertit, ut Daniëlis et Job, et Noe, et Abraham filius ostendatur ad adoptionem Dei, et jam non vocetur hominum nominibus, sed vocabulis filiorum Dei. Si ergo fuerint tres viri isti. Non indiget Spiritus sanctus, ut etiam nunc Noe et Daniëlem, et Job ostendat: *Tres viri isti in medio ejus*. Diei mihi eruditus auditor: Tres in presenti nominantur, sermo vero tuus plurimos affirmat, et Daniel et Job, et Noe. Cui se respondebimus: Omnis multitudo similium unus est, et non plures, qui similes sunt. Non plura corpora, sed unum corpus omnes sumus, juxta id quod scriptum est: *Vos autem estis corpus Christi, et membra ex parte*. Et Salvator noster venit querere et salvare quod perierat (I Cor. xii), in sacramento nonaginta novem ovium non errantium, et unius perditæ. Venit quippe filius hominis querere et salvare quod perierat. Quomodo enim unum corpus plura sunt corpora, et una ovis plures sunt oves, quę perierant, hoc pacto omnes Noe, Daniel, et Job in unum Noe, Job et Daniëlem rediguntur. *Ipsi in justitia sua salvabuntur, dicit Dominus*

legimus: *Et dixit rex Asphane principum ennuchorum, ut introduceret de filiis captivitatis Israel, et de semine regio, et de pharthonimim pueros, in quibus non esset macula, pulchros facie, et intelligentes sapientia*. Et argumentatur, si de semine regio electi sunt Daniel et tres pueri de semine autem regio ennuchos fore Scriptura prædixit, hoc esse, qui ennuchi facti sunt. Quin etiam in Comment. in Daniëlem 15: «Undet arbitrantur Hebręi, Daniëlem, Ananiam et Azariam fuisse ennuchos: impleta illa propheta, quę ad Ezechiam per Isaiam Prophetam dicitur: *Et de semine tuo tollent et facient ennuchos in domo regis*.» Aliorum quoque Patrum hæc videtur fuisse sententia, ex laudato Isaię valicinio derivata. Sanctus tamen Epiphanius in vita Daniëlis, eum pro ennucho habitum ob morum tantummodo castitatem atque integritatem putat: in quam sententiam plerique alii postmodum concesserunt. Josephus non ipsum de nomine Daniëlem, sed aliquot ex his, quos sibi pueros Nabuchodonosor selegerat, ejus fuisse jussu exsectos tradit.

Adonai. Prius (a) nomen Dei quatuor litterarum est, quod interpretatur naturaliter Deus. **923** Ergo emittitur propter peccata terrae fames. Terra vero secundum omnes sensus quos supra diximus, et quocumque intelligentiae auditorum relinquimus, ut ex nostris dicitur sibi alias intelligentias reperirent. Videamus autem et aliud opus irae divinae emittentis in terram peccatricem bestias pessimas. Aiunt etiam Judei, si quando lupi homines devoraverint impetum facientes in domos, et ceterae bestiae, ut historia refert, leones quondam in humanum genus immisissos, et alio tempore ursos, istiusmodi devorationes ex Dei indignatione descendere. Et hunc interim sensum, ut sequamur litteram ab altiori intellectu recedentes, num sequi videmus prophetam. Qui autem spiritualis est, iudicans omnia, et a nullo diducatur, confidenter dicit multas esse bestias, quas emittit Deus in peccatricem terram, si tamen terra nostra peccaverit: *Adversarius noster diabolus ut leo rugiens ambulat quaerens quem devoret* (I Pet. v.). Illa quoque historia, quae Scripturas diligenter observantibus in planum se prebet intellectum, istiusmodi habet significationem: quando duo ursi ad parvulos missi sunt, qui contumelias faciebant prophetae, dicentes: *Ascende, calve; ascende, calve*. Ursi namque illi signum erant aliarum bestiarum, quae vere ferae, vere sunt rabidae, quae mittuntur in hanc peccatricem terram. Procul autem absit a nobis, ut bestiae ad nos pro Dei ultione mittantur, quin potius in oratione dicamus: *Ne tradideris bestiis animam committenti tibi*. Ego novi perseverantes in fide iustos feris traditos, et aceratos ab eis consummasse martyrium, nec tamen beatos esse desisse. Non enim bestias fuerant traditi spiritualibus et invisibilibus, quae lacerant animas peccatorum, et dentes suos in impiorum corda desigunt. Quemadmodum enim si pastor ex ore leonum evellat duo crura ovis, vel extremum auriculam, ita evelluntur filii Israel. Traditur ergo aliquando, terra bestiis, ad eversionem, ut auferatur ab ea homo et pecus (Amos iii). Et observa diligenter differentias comminationum. In prima comminatione famis ait: *Ipsi soli salvabuntur*, **924** *Noe, Daniel et Job*. In secunda vero, ubi bestias immisurum se esse testatur, filii et filiae nuncupatae sunt: *Verumtamen ipsi soli salvi erunt, dicit Adonai Dominus* qui locus dupliciter intelligitur. Ac primum secundum communem sensum exponamus ob nonnullorum insipientiam, qui sensum animi sui,

(a) Eundem errorem errasse videtur Hieronymus, sive ex Origene proferenti calamo descripsisse in Commentariis in Ezechiel. lib. ix, cap. 28: « Ubicumque, ait, iuxta LXX, secundo ponitur Dominus, Dominus, primum nomen tetragrammaton est, quod proprie ad Deum pertinet, et ineffabile dicitur. Secundum commune, quod saepe in hominibus invenitur. » Diximus vero in eum locum, cum plane constat, in Ezechielis, de qua sermo est, prophetia, perpetuum e contrario consuetudinem obtinere, ut primum commune, alterum Dei proprium sit nomen, videri non S. Doctoris, sed scribarum veterum hunc fuisse lapsum, qui numericas notas 1 et 2 temere ibi com-

A Dei esse asserunt veritatem, et frequenter dicunt: Futurum est ut unusquisque nostrum precibus suis eripiat quocumque voluerit de gehenna: et iniquitatem introducunt ad Dominum, non videntes, quod iustitia iusti super eum erit, et iniquitas iniqui super eum, et unusquisque in proprio peccato morietur, et in propria iustitia vivet. Nihil mihi conducit martyrius Pater, si non bene vixero, et ornamento generis mei nobilitatem, hoc est testimonium ejus, et confessionem, qua illustratus est in Christo. Nihil prodest Judaeis dicentibus: *Nos de fornicatione nati non sumus, unum patrem habemus Dominum* (Joan. viii), et post modicum: *Abraham pater noster est*. Quocumque dixerint, quocumque sibi assumere voluerint, si non habuerint fidem Abraham, incassum gloriantur. Neque enim ideo salvabuntur, quia sunt filii Abraham.

B Quoniam ergo quidam non recte opinantur, necessario interposuimus etiam sensum litterae dicentis: *Filius et filias non liberabunt Noe, Daniel et Job, sed ipsi soli salvi erunt*. Nemo nostrum confidat in justo patre, in matre sancta, in fratribus castis. Beatus homo, qui spem habet in semetipso, et in via recta. Ad eos autem qui in sanctis fiducia habent, non incongrue proferimus exemplum: *Maledictus homo, qui spem habet in homine* (Jer. xvii). Et illud: *Notite confidere in hominibus*. Sed et aliud: *Bonum est confidere in Domino, quam confidere in principibus* (Ps. cxlv. cxviii). Quod si necesse est in aliquo sperare, omnibus derelictis, speremus in Domino dicentes: *Si constiterint adversum me castra, non timebit castrum. Cum haec se ita habeant, etiam alia nobis quaestio oboritur, quam diligenter debemus excutere, ut Scripturarum veritas elucescat: Quare cum tanti sint iusti, nunc tantammodo tres nominantur, Noe, Daniel et Job? **925*** Audi vi quondam a quodam Hebraeo hunc locum exponente atque dicente, ideo hos nominatos, quia unusquisque eorum tria tempora viderit, letum, triste, et rursus letum. Vide Noe ante diluvium, considera mundum integrum, et eundem, post Noe in totius orbis naufragio solum cum filiis suis et animalibus in arca servatum: considera quomodo post diluvium egressus sit, et plantaverit vineam, quodammodo secundi rursus orbis creator existens. Talis est justus: vidit (b) mundum ante diluvium, id est ante consummationem: vidit mundum in diluvio, in corruptione et in interitu peccatorum, quae in die sunt eventura iudicii: rursus videbit mundum in resurrectione omnium peccatorum. Dicit

mutarint; nam alibi, sive cap. 6, rectissime contrarium docet. At Origene testimonio quam recte isthac aptari possit medicina, non video, neque enim hic tantum expressis verbis, sed et inferius, homilia 42, satis locutur eundem asserendo fallitur.

(b) Redolet hic locus sententiam illam Origene, quae in ejus scriptis tam saepe occurrit, finem impositum iri damnatorum penis: tum plenam opinionem *ἀποκατάστασις*, et perfectam felicitatem futuram, cum Deus erit omnia in omnibus. Dicemus hac de re paulo fusius infra ad homiliae 10 perquam similem locum.

mibi aliquis: Concedo de Noe, ut tria tempora viderit quod respondebit mihi de Daniele? Et hic ante captivitatem in patria floruit nobilitate, et deinceps in Babylone translatus, eunuchus effectus est, ut manifeste ex libro ipsius intelligi potest vidit et reversionem in Jerusalem. Ut autem probetur, quod ante captivitatem in Jerusalem fuerit, et post captivitatem eunuchus effectus sit assumamus id quod ad Ezechiam dictum est: *Accipient de filiis tuis, et facient spadones in domo regis* (Isai. xxxix). Deinde post septuaginta annos invenitur deprecans Deum, ut completo iam tempore captivitatis, rursus ingrediatur Jerusalem. Habemus orationem ejus in volumine proprio conscriptam (Dan. ix), nec tamen **926** possumus invenire ubi sit mortuus. Vidit ergo tria tempora, ante captivitatem in captivitate, et post captivitatem. Talis justus est Videamus autem, an et Job tria tempora habuerit. Fuit quidem locuples: erant quippe ei oves septem millia, cameli tria millia, iuga bouum quingenta, et supellex multa valde, filii septem, et filiae tres. Deinde accepit potestatem diabolus adversus eum. Vide tempora commutata. Dives in liberis pater, repente orbis efficitur: dives in censu Dominus, ad ultimam deperdit egestatem: ecce duo tempora Post haec adducit ei Dominus, et loquitur ei de nube, et ipse Job ea, quae sunt libro ejus scripta, respondit (Job. i). Igitur in primo tempore Dei laudibus praedicatur; in secundo tentationi traditur, et saevissimo ulcere percussus a pedibus usque ad caput tristitia et dura perperit. Ad extremum factus est ei oves quatuordecim millia cameli sex millia, iuga bouum mille, asinae pascentes mille, et nascentur ei filii septem et filiae (Job. ult.). Atque ita et in Job tria tempora deprehendimus, quae in iustis hominibus reperimus. Tria vident iusti tempora praesens, et commutationis, quod iudicaturus est Deus, et futurum post resurrectionem mortuorum, id est, vitae caelestis perpetuitatem in Christo Jesu, cui est gloria et imperium in secula saeculorum. Amen.

HOMILIA QUINTA.

De eo quod quatuor ultiones pessimas, id est, gladius, fames, bestia mala, et pestilentia inducuntur super terram peccatricem: et de parabola qua dicitur: *Fili hominis, quid fiet ligno vitis* (Cap. xiv et xv).

925 Fames, quae propter peccatricem inducitur terram, iuxta possibilitatem nostrarum virium discussa est, et post famem de bestiis pessimis diximus, quas immittit Deus super peccatores. Quatuor enim ultiones in principio proposuimus, e quibus reliquae duae sunt de romphaeae, et de morte. Et in prima quidem filiorum, et **926** filiarum nomen

(a) Scripsit Origene quemadmodum in commentariis in Exodo, ubi huic ipsum laudat Lucæ Joannem, *τοὺς ἄλλοις ἐπέτινε καὶ ἐκεῖναι ἔβαν ἐπὶ τὴν ἰγνέμιν* *τοὺς ἀλλοίους ἐπὶ τὴν ἰγνέμιν*, sive quae exponitur: *Quid autem ego quod opus? Utinam jam accendatur*: ostenditque satis erudite et cum indicativo, *Utinam*, apud Hellenistas significare.

A tantum est: in secunda vero et tertia, quam nunc conamur exponere, filiorum et filiarum nomen an nexum est, id est, in romphaeae, qua corrumpit, qui caede ejus digna fecerunt. Qui est ergo iste gladius id est, romphaeae, quam nos formidare debemus, ne quando mittatur super terram nostram, super terram **927** quam figuratiter exposuimus, ut et nobis necesse sit transire per gladium duplex aliquid habentem in pona? Aabitur quippe ipsis gladii dividit et sciat eum, in quem inlertur: si vero ad acumen aciei ejus etiam tactus ipse ponnalis est, dupliciter torquetur, qui hoc gladio puniendus est. Scripsum est enim: *Statuit ignem romphaeae, et Cherubin custodire viani ligni vitae* (Gen. iii). Et quomodo si gladius acutus et caedens inferatur in corpus, duplicem tribuit cruciatum adustioni et caedis: sic et romphaeae, quae ad custodiam Paradisee statuta memoratur, quam nunc ob expositionem gladii praesentis assumpsimus, duplicia inferat tormenta, dum adurit et dividit. Ut autem necessarium aliquid, ex quibus Deus sensum nostrum illuminat, in loco presenti interponamus, accipe exemplum. Aiunt studiosi medicalis disciplinae, ad quasdam corporum curationes necessarias esse non solum sectionem ferri, verum etiam adustionem. Nam ad eos, qui canceris vetero contextione, candentem sive novaeque laminam, sive quocumque acutissimi ferri genus adhibent, ut per ignem radices canceris evellantur, per incisionem autem putrida caro truncetur, et via pateat medicaminibus injiciendis. Quis putas, nostrum canceris, ut ita dicam, habet simile peccatum, ut non ei sufficiat, aut simplex acumen ferri, aut sola ignis adustus, sed utraque adhibeantur, quo uratur, et secetur? Audi Salvatorem rationem ignis et ferri in duobus locis significantem. In alio loco ait: *Non veni mittere pacem super terram sed gladium* (Matth. x). In alio vero: *Ignem veni mittere super terram, et (a) utinam jam ardeat* (Luc. xii). Igitur defert utrumque Salva-

B tor, gladium et ignem, et baptizat, quae non poterunt Spiritus sancti purificatione purgari. Sacramenta divina sunt ineffabilia, soli Deo cognita: plus tamen in gratiarum donatione, quam in tormentorum varietatibus constituta. Neque enim medici ex disciplina artis suae rationabiliter eos, quibus medentur, secant, urunt, dantque poculum amarissimi temperamenta, **928** multaque alia, prout causa postulat, faciunt: Deus autem universitatis Dominus sine rationabili quadam sapientia, et sine dispensatione digna maiestatis suae ponas tantum inferat peccatoribus. Neque enim, ut existimant ad hoc tantum adhibere supplicia, ut torqueat, sed quasi pater scit vitare omnium nostrum: scit qua

quod in hodiernis codicibus scriptum est, *xxi et dicitur ei ἔβαν ἐπὶ τὴν ἰγνέμιν*: Gravius ab Huetio laudatus ita distinguit, *xxi et dicitur ei ἔβαν ἐπὶ τὴν ἰγνέμιν*; et *τὴν ἰγνέμιν*, sive quae exponitur: *Quid autem ego quod opus? Utinam jam accendatur*: ostenditque satis erudite et cum indicativo, *Utinam*, apud Hellenistas significare.

ex causa, quod uleus natum sit, quæ putredo infelicis animæ, ex quo decatur exordio, qualis species doloris, ex quo peccato veniat: scit et formas, modos, et numeros peccatorum; qui semel, bis, terque peccaverit, qui in una specie delictorum sæpe ruit, qui in diversis vitiorum speciebus singulis tantum vocibus erraverit. Hæc omnia nos iuxta sapientiam Dei querere (Sup. debemus), secundum illud, quod scriptum est: *Scrutans corda et renes Deus*, et supplicia, quæ ab eo irrogantur, sic intelligere quasi digna Deo, et convenientia dispensationi ejus, nos vult non tantummodo cruciari. Omnia quippe ad hoc condidit, ut essent; et salutare fecit generationes mundi, et non est in eis medicamentum perditionis; sed quia quod ille voluit non contemnendo non fecimus, et ille quod cupierat, non exereuit in nobis, disputatio nos coegit, ut aliquid de ponarum specie diceremus, quæ inferuntur ad terram. Debemus autem nosse, quia non statim ubi fames fuerit, sequatur et mors. Potest quippe fieri, ut aliquis famem sustinens perseveret in vita, licet inedia, et squalore, et macie discrucietur. Potest fieri, ut, immissis bestiis malis, statim non omnes pereant, fuga auxilium reservati. Potest evenire ut, cedente romphaea, cesset interitus. Modo vulnerantur quidam, et secantur, et, ut ita dicam, crebris ictibus (a) confunduntur. nec tamen pereunt. Idcirco nunc poena novissima in enumeratione poenarum mortis inferunt. Istiusmodi quiddam et sacratissimum Apostolus sentiens loquebatur: *Novissimus inimicus destructur mors* (I Cor. v). Audeo dicere, sed novissimus inimicus destructur mors. Fuit quidam ante mortem inimicus, id est **920** romphaea: fuit quidam ante mortem inimicus, bestia pessima: fuit quidam ante bestias pessimas inimicus, fames. Hæc omnia inimica sunt religionis inimici. Si enim non vis amicus fieri Deo invitanti ad reconvalescentiam, et dicenti per Apostolum: *Obsecro vos per Christum reconciliari Deo* (II Cor. v), quid de Deo causaris, cum in causis subimicorum imperio esse voluisti? An ignoras idcirco Deum in Ægypto immississe furorem et iram, et angustiam, immissionem per Angelos pessimos quia inimici illius erant, et ab ejus adversario regebantur. Procul autem absint a nobis quatuorsillarum supplicia ponarum, fames, bestia pessima, gladius, mors. Quidquid enim horum fuerit illatum, ad eos venit qui inimici Dei sunt: amicos ejus præterit, neque ausum est eos contingere, qui de ejus necessitudine gloriantur. Et quomodo de igne bene creditum est, Scripturis testantibus, quia transeant per eum justi, et non comburantur: *Uniuscujusque enim opus quate sit, ignis probabit*: sic et in his suppliciis invenitur aliquis Daniel, Noe, et Job, et nihil poenarum sustinebit. Hæc specialiter per singula supplicia exposuimus, quæ in extrema parte in una propeta consocians ait: *Hæc dicit Adonai Dominus: Si autem*

(a) Legendum omnino est, confunduntur.

A quatuor vindictas mea pessimas, romphaeam et famem et bestias pessimas, et mortem immisero. Quo? non super terram, sed super Jerusalem. Terra enim si puniatur, sufficit ei una correptio. Si autem corripitur Jerusalem, super quam invocatum est nomen Dei (II Petr. ii), quatuor ei cruciatus pariter inferuntur. Multo nobis utilius fuerat divino non credidisse sermoni, quam post credulitatem adhuc rursus ad peccata converteri, quæ ante commisimus. Considera enim quomodo Scriptura super terram singillatim supplicia dicat inferri, et non apponat quam terram quando vero ad Jerusalem veniat: Si autem et quatuor vindictas meas pessimas, romphaeam, et famem et bestias pessimas, et mortem immisero in Jerusalem: nos indicans Jerusalem, qui peccantes quidem nos Jerusalem sumus quæ destruitur; in præceptis vero permanentes, Jerusalem dicitur quem salvatur. Omnes lamentationes, quæ legitimus in Jerusalem omnes querimonias, quibus eam plangit Deus, **930** ad nos pertinent, qui gustavimus sermonem Dei, et postea mandatis ejus contraria fecimus. Non plebitur Salomonis jura contemnens, non sic punitur Lycurgi scita destitutus. Aliud supplicium est ejus, qui legem Dei per Moysen traditam conculcat, et despicit: maxima omnium est ejus poena, qui præcepta filii Dei pro nihilo duxerit. Irritum enim quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur (Hebr. x); quanto magis putatis deteriora supplicia mereri illum, qui Filium Dei conculcaverit? Ait ergo: quos enumeravimus, Filium Dei non conculcaverunt, sed tantum legem Dei ingressi sunt: maximeque hi qui ante adventum Domini fuerunt. Sed neque hi qui crucifixerunt Salvatorem meum rei sunt ingentis poenæ, sicut hi, quibus ait Apostolus: *Filius Dei conculcans, spiritu gratie contumeliam faciens* (Ibid.): et si quid aliud significat in eo loco in quo eorum peccata replicat, qui post fidem in Deum peccaverunt. Hæc propter quatuor ultiones pessimas, ut inducantur super Jerusalem. Et omnes quidem, qui didicimus divinas Scripturas, sive bene, sive male vivamus, Jerusalem sumus. Si vale vivimus, illa Jerusalem quæ cruciatibus punitur, et sustinet quatuor ultiones: si bene, illa Jerusalem, quæ in Dei sinu requiescit. Et est magna distantia ut in reliqua terra sic et in ipsa Jerusalem. Omnes enim qui in Ecclesia peccatores sunt, qui sermonem Dei gustaverunt, et transgrediuntur eum, merentur quidem supplicia; verum pro modo graduum unusquisque torquetur. Majorem poenam habet, qui Ecclesiam præsidet, et delinquit. An non magis misericordiam promeretur ad comparationem fidelis Catechumenus? Non magis venia dignus est laicus si ad diaconum confertur? Et rursus comparatione presbyteri diaconus veniam plus meretur? Quæ autem sequantur me tacente, cognoscitis. Idcirco formidans iudicium Dei, et ante oculos mihi proponens illum iudicii ordinem, qui in

Scripturis continetur, recordor dicti illius: *Poenas ultra te ne leves*. Sed et illud: *Noli querere fieri iudex, ne non valeas auferre iniquitates*. Quid mihi prodest quia prior sedeo in cathedra resupinus, honorem **931** majoris accipio, nec possum habere dignitate mea opera condigna? Nonne majori poena cruciabor, quia honor justis mihi ab omnibus defertur, cum peccator sim (Ecl. vi)? Necessarium fuit diligentius retractantem ea, quæ de quatuor terre ultionibus dicebantur: id addere, quod Jerusalem quippe erat in tribu Benjamin; et sacerdotes templi et Levitæ, qui Dei ministeriis serviebant, et cæteri ordines, quos scripturarum sermo comprehendit, in ea morabantur. Hæc accipit quatuor ultiones pessimas, quæ non sunt similes in his qui in ea habitant. Neque enim eodem modo, et ad populum, et ad Levitas comminatio dirigitur. Israelites enim peccans in Israeliticum delictum corruit. Qui autem major est ab Israëlita, quanto nobilior fuerit in ordine idem Levites, et sacerdos, tanto majora supplicia sustinebit. Si autem princeps sacerdotum peccaverit, dicit ad eum Heli consecrator suus: *Si delinquens peccaverit vir in virum, orabunt pro eo: si autem in Dominum peccaverit, quis orabit pro eo* (I Reg. ii)? Hæc in expositionem ejus sermonis, quod comminabantur et singule specialiter in peccatoem terram ultiones, et pariter congregatæ in infelicem Jerusalem. Videamus autem et sequentia Scripturæ. Quæcum in parabola audiverit propheta, nos tantum sensum debemus exponere, ipsum testimonii ordinem derelinquentes et audiatorem mittentes ad librum: Lignum vitis ut in fructu est honorabilius lignis omnibus, maxime his quæ in saltu fructificant; sic ad cætera opera inutilis omnibus lignis est (Ezech. xv). Et vascula quedam possunt fieri, et in diversa opera necessarii usus ad ministrandum; de palmittibus autem vitis non solum vas aliquid, et in opus utile quid fieri non potest, sed neque paxillus quidem est utilis. Ait ergo sermo divinus, quia ut palmes vitis honorabilior sit cæteris lignis, si afferat fructus: sic ab omnibus inferior iudicetur, si id non habeat, unde præcellit: atque in hunc modum eos, qui imbuti sunt eloquiis Dei, honorabiliores esse omnibus, et quocumque modo in vinea posito dignitate, cum afferant fructus, hōtros salutis, de qua scriptum est: *Ego vero te plantavi vineam fructiferam totam veram* (Jer. ii). Et alibi: *Vinea Domini domus Israel est* (Isai. x). Et rursus: **932** *Vineam de Ægypto transulisti* (Ps. lxxxix), et reliqua. Si autem non attulerint fructus, intantum ut a Deo dici possit: *Quomodo conversa es in amaritudinem vitis alienæ?* tunc multo deteriores inveniri ab his lignis, quæ licet villiora sint, tamen suos afferant fructus. Quomodo enim præcellunt ligna silvarum vineas inferaces, eodem modo, intra quamdam dispositionem sapientie divine, ex lignis villioribus aliqua domui necessaria fabricantur. Neque vero turberis, putans nos extra Scripturas affirmare quod dignus futurum esse, ut de lignis silve aliquid utile fiat, id est, de me ipso si non at-

tulero proprios natura mea fructus. Siquidem et Apostolus imaginem quamdam eorum vasorum, quæ sunt in humana conversatione, assumit dicens: *In magna autem domo, non sunt tantum* [AL. autem] *vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia* [nota quia vasa lignea nuncupaverit: et alia quidem in honorem, alia vero in contumeliam (II Tim. ii)]. Ista vasa lignea, quæ esse in magna domo Apostolus prædicat, non sunt facta de vitibus, non de palmittibus vinearum, sed ex albis lignis, quæ villioris ordinis in nemoribus fructificaverunt. Quantum ergo malum est, et quale discrimen, ut ligna quondam vilia inveniantur in magna patrisfamilias domo, et palmes vitis mee in utilis in domo sit, et in ignem projiciatur? Hoc enim scriptum est, quia annuum salivationem ejus consummat ignis. Hæc in Ezechielem. Pater vero hujus parabolæ sensum in Evangelio ita perstrinxit, dicens *Ego sum vitis, vos palmittes, Pater meus agricola: omnem palmitem, qui in me manet, et fructus afferat, Pater meus putat, ut fructus non afferat, Pater meus excidit et in ignem mittit* (Joan. xv). Vides vicinitatem utrorumque sermonum? Vides quomodo Pater excidat, et in ignem jaciatur? Nos insensati, quasi negligenda quidem Scriptura sit, nolentes ea discernere, quæ nobis incitant metum, sed ea audire cupientes, quæ prurientibus auribus incantant voluptatem, libenter audivimus quæ subvertunt, quæ decipiunt. Qui dicit proximo suo, ignoscit nobis peccata nostra Deus, siquidem et in talibus sacramentis locuta vicissim nobis pollicentes, mappam mittit Deus. Et quia bonus est, omnium peccata dissolvit, **933** oportebat nos sedere, et sollicito corde dicere: Si heri peccavimus, hodie penitentiam agamus. Verum huic palmitti (animal quippe est) qui dicit: Potens est Deus, et bonus agricola, qui non me excidat, et in ignem mittat: respondit agricola: Sed si talis est palmes, ut frustra sit in vite, numquid poterit reliqui? Nonne si dimittatur impedit vitem, non pro sicco palmito, virides et fructum feraces afferat palmittes? Quomodo enim boni agricolæ est excidere, et amputare (AL. computare) quæ sicca sunt, et tradere in escam ignis infructuosos ramos: sic hōni Dei est, de omnibus vitibus infructuosos **934** palmittes amputare, et igni tradere in perditionem. Verum nos ipsi non ludimus, et decepti pariter ac decipientes volumus magis errare cum plurimis, quam ab errore converti: cum magis id querere debeamus, quod edificet, quod timorem Dei augeat, quod ad penitentiam revocet, quod in confessionem sceleris adducat, quod nos faciat debius ac nocibus cogitare, quomodo Domino placeamus, ut filium in vera vite Christo Jesu fructiferi palmittes, et radices ejus adherentes: cui est gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA SEXTA.

De eo quod dicitur: *Fili hominis, notas fac Jerusalem abominationes suas; usque: Effuditis fornicationem tuam in omni transitu* (Cap. xv).

933 Consideranti mihi constantiam prophetarum,